

INSERTIUNI:
se plătesc cu prețuri foarte
reduse.

Manuscrisurile sunt a se adresa
redacției și acelea nu se în-
poiază.

Epistole nefrancate nu se primesc.

ACTIVITATEA

ABONAMENT:
Pe an 6 cor. pe 1/2 an 3 cor.
—
Pentru plugari—țărani pe an
4 coroane.
—
Pentru România și străinătate:
Pe an 16 franci.
—
Un număr costă 12 bani

EDITOR, PROPRIETAR ȘI ȘEF-REDACTOR:

DR. AUREL MUNTEAN

Apare în fiecare Joi.

REDACTOR RESPONSABIL:

LAURIAN BERCIAN

Dr. Cornel Diaconovici.

»Es liebt die Welt das
Strahlende zu schwärzen,
und das Erhabene in den
Kot zu ziehen«.

Schiller. Xenien.

Pe terenul literar și cultural bân-
tue lupta la noi, cu aceeași patimă he-
rostrată, ca în arena politică. Aceasta
nu poate însă nici-decum să ne intimi-
deze a nu ne exprima opiniunea noastră
cu francheța și imparțialitatea acelu om,
ce arborează lealitatea și libertatea exa-
minării ca o devisă falnică, peste ori-ce
rezervă.

Nu credem că există în literatură
ori politică, o problemă de însemnătate
mai mare, la discuția cărea se zacă tot
adevărul într-o parte, ear' tot neadevărul
în cealaltă parte. Acela care se va stră-
dui a examina imparțial argumentele
din dreapta și din stânga, și se reducă
numărul punctelor la controversă la
măsura cea mai mică, acela va aduce
societății folosul cel mai mare. Tema
aceasta se ne ocupe în articolul de față.

După vorbele aceste inițiale, se în-
trăm în discuția problemei: E vorba de
figura domnului Dr. C. Diaconovici, în
jurul căreia opiniunile se divisează într'un
mod atât de bisar. »Von der Parteien
Gunst und Hass verwirrt, schwankt sein
Kharakterbild...« Astfel chipul domnului
Dr. Cornel Diaconovici e turburat de
o negură de vorbe, care trebuie adată
speriată și înlocuită prin lumina ade-
vărului nefalsificat. Dl Diaconovici poate
zice ca Rebelais, că are trei feluri de
prieteni: Prieteni care îl uresc, prieteni
care-i sunt neutral, și prieteni care îl
au drag. Cei din urmă se reduc la un
număr mic. Cu atât mai voluminoasă
e ceata amicilor care îl ursec. Cei din
urmă zic că Dl Diaconovici e în postul
de secretar al »Asociațiunii Transilva-
ne« o persoană »incapabilă«, că dumnea-
lui ar fi avocat dar' nu literat, geșefar
dar' nu filolog, ba una ba alta, c'un
cuvânt, s'a făcut o rumoare ca la iar-
maroc. La atâtea învinuiri, pe cât de
multe pe atât de ireale, trebuie să răs-
pundem pe dată și de grabă.

Neconștientat că domnul Diacono-
vici va fi având și el scăderile lui,
»călcăiul lui Achil« — dar' când e vorba
se taxăm un om, trebuie să-l tarifăm
întreg, să nu tăem din el o cișvartă
ca dintr'un miel, și să spunem la urmă,
iată că nu e mult de el. Cine e un om
valoros, și cine nu e om valoros? Un
om valoros e acela, a cărei calități bune
întrec suma defectelor. În cazul invers
avem de-a face cu un om nevaloros. De-
finiția aceasta aproape algebraică, trebuie
să o ținem în vază, dacă vrem să rămă-
nem imparțiali. Și acesta e dorul nostru.

Să revenim la învinuiri. E adevă-
rat că domnul Diaconovici e avocat

și nu literat. Aceasta însă nu e nici un
rău. Din contră, aceasta e pentru îm-
prejurările noastre concrete bine, Dia-
conovici e literat ca avocat și avocat
ca literat. Un literat simplu nu are
încă teren în Ardeal. Suntem prea ră-
mași înapoi și prea săraci, pentru a
putea susține literați. Nouă ne trebuie
de ocamdată pătura diletanților, care să
prepare societatea pentru primirea unei
literaturi viitoare. Și Dl Diaconovici are
încă prea multă cultură literară pentru
cerințele noastre, și mai ales pentru
scopul »Asociațiunii Transilvane«. Cu
cunoștințe literare și un talent de scri-
tor fumos înzestrat, d-sa mai e și doc-
tor în drept, care ia dat ascuteala și
privirea cea practică pentru viață, cu
care nu se poate fâli nici unul din-
tre candidații recenți la postul de
secretariat, care din fericire a rămas
tot în mâna dibace și organizatoare a
lui Diaconovici. Postul de secretar al
asociațiunii nici nu e făcut pentru filo-
logi ori literați, ci pentru un organisa-
tor bun, și trebuie să se spună aici, că
Diaconovici e cel mai mare spirit orga-
nizator dintre Români.

Lipsa de organizație a dus toate
întreprinderile noastre, atât politice cât
și culturale la naufragiu, și e întrebă-
rea, că »Asociațiunea Transilvană« ar
sta pe treapta aceea, pe care stă azi,
dacă nu ar fi avut în sinul ei, pe ener-
gic și eminentul organizator, Diacono-
vici. Ce ar deveni de postul de secre-
tariat, când l'ai instala cu un filolog
hursuz ori cu un literat fantastic, care
înbrodă în teorii și visuri solitare, nu
sunt în stare să arete nici un rezultat
positiv în lupta pentru existența națio-
nală. Filologii, literații, criticii, jurnaliștii
noștri toți căți s'au legat de persoana
Dl Diaconovici, prinși într'un singur
măunchiu, nu cântăresc cât secretarul
»Asociațiunii«.

Dl Diaconovici a dat viață »En-
ciclopediei Române« cel mai mare op
literar și științific al timpului ultim a
tuturor Românilor. Ce sunt aparițiile
literare ardelenesti pe lângă opera asta
imposantă? Producte veștede, care nu
înrădăcinează nici în realitate, nici în
logică, nici în istorie, artefacte apocrife,
dar' nu manifestări intelectuale apodictice.
Condeășii noștri, ne dau poezii,
dar' nu ardoarea vieții, ne dau o novelă,
dar' nu dau o carte, ne dau statui, dar'
nu ne dau oamenii vieții, ne dau chipuri,
dar' nu o convingere, — cei mai mulți
sunt după expresia lui Zola »măimufe
a literaturii« dar' nu literați veritabili.
Și toată munca lor de azi, va fi perdută
fară urmă în van, când tomurile »En-
ciclopediei Române« vor fi inventarul
sfânt a fiecărei biblioteci.

Generația modernă românească, tre-
buie să se bucure că are o garanție
atât de mare, cum e Dl Diaconovici pen-
tru buna propășire a lucrurilor la »Aso-
ciamiunea Transilvană«. Un reprezentant
a culturii noi, a fost totdeauna o contra-
balansă prețioasă a influinței prea mari
a popismului la »Asociațiune« care vrea
să susție status quo. Dl Diaconovici
poate servi ca model pentru tinerimea
noastră, el împreună calități bune de
Român cu o cultură europeană superioară.
Domniasa e un »gentlemen«, și
de oameni de aceștia avem lipsă, mai
ales burghezimea noastră, medicii, ad-
vocații, profesorii, funcționarii noștri, care
au învățatură, dar' nu cultură, care au
școală dar' nu educație, care au titluri
dar' nu maniere. Formalitățile sunt azi
în civilizație o cestic însemnată, nu for-
malități goale, ci formalitățile acelea, fără
care oamenii culți nu pot trăi în socie-
tate, făcând dintr'un salon o șură, dintr'o
întrunire o turmă, din viața familiară o
banalitate...

Fără un ton șevaleresc, nu va pu-
tea nici presa noastră să dobândească
cea mai mică încredere a publicului.
Tonul josnic care dominează în gaze-
tăria noastră a degradat jurnalele la
niște testimonii de paupertate, de ca-
racter și de conștiință. Lumea abonează
gazetele din datorință, dar' în fond le
desconsideră și nu mai crede în ele,
și dacă privim pe la »casine« vedem
pe toți bătând cărțile, dar' foarte rar
pe câte unul cu vr'un jurnal în mână.
Aici merită Dl Diaconovici toată lauda.
În toate polemicele lui, îl vedem pă-
strând o limbă calmă, și atăcat în ter-
menii cei mai târgovești, el se apără tot-
deauna cu arme legale. Niciodată nu a
căzut din partea lui vr'o tăietură care
se nu fie măsurată după codul scimeii.
Ce privește raporturile anuale ale »Aso-
ciamiunii« e necesar a observa, că ele
sunt scrise într'o proză simplă, clară,
»burgheză« fără finețele acelea lirice și
pițigăiate, după care vinează toți acei
scriitori ai noștri, care în sărăcia de idei
se învâluie în fel și fel de nuanțe. Dacă
aceste raporturi literare nu sunt după
dorința multora, concepute cu mai mult
lux retoric și stilistic, Dl Diaconovici
face foarte bine, căci prin fraze iriză-
toare și umflate, nu poți acoperi un
manco literar și cultural, care trebuie
la noi constatat. Vorba înfoiată cât
broasca din fabulă, se ne servească de
motiv, a nu falsifica realitatea A înota
în apa rece a realismului brutal, e cea
mai bună filosofie, și totodată o peda-
gogie sănătoasă.

Dacă condensăm cele espuse aici,
într'un facit, atunci ne place a fi con-
vinși că atâtea calități vrednice, nu

pot să ne înfățișeze pe Dl Diaconovici
decât în lumina cea mai favorabilă.
Neconștientat, după definiția noastră di-
naintea, suma acestor însușiri escelente,
întrece pe departe toate scăderile dlui
Diaconovici, care i-le atribuie contrarii
lui, făcând din el pentru viața noastră
culturală, un om prețios. Dl Diaconovici
e un organizator energic, un scriitor
bun, și ce e mai de laudat, un om cu
o cultură copioasă, în tot cuprinsul cu-
vântului. Noi nu putem, decât să-l felici-
tăm la rămânerea în postul vechiu,
și să dorim ca mulți ani să se poată
desfășura activitatea sa rodnică, în sis-
temul introdus de dânsul, căci putem fi
cu toții convinși, că după cunoștința
noastră, nu aflăm în generația presentă
vre-un bărbat, care să-l poată înlocui
cu demnitate.

Din incidentul concursului la pos-
tul de secretar prim, s'a pus din par-
tea unor aspiranți la acest post, ca și
când și în retragerea lui s'ar fi temut
de el, o agitație gazetară, pe cât de
neadeverată pe atât de nedeamnă, deo-
parte pentru a-i tăia drumul reîntoarce-
rei, de altă parte pentru a-și asigura
candidații câștigarea postului. În loc
de a-i fi recunoscător pentru netăgădui-
tele lui merite, au împroșcat în el cu
diverse scornituri, ce se poate numai ca
un act de necultură barocă, comenta.

Cu deosebire am remarcat faptul
acesta, la un tinăr »de mare speranță«
care cu ori-ce preț a încercat să se
vire în postul acesta, deși azi se pre-
tinde a fi »docent privat« la universi-
tate, ceea-ce mult ne miră, că cum e
posibil, a da în schimb un post atât
de titular cu un »post de rënd«. În-
treprinderea aceasta ne pune înaintea
unei întrebări ciudate, încât ne place a
crede, că lumea pe la universități s'a
săturat de atâtea filologie și domnii pri-
vați docenți cari cu limba și literatura
română încep să dea fiasco pe la uni-
versitățile străine, ar fi buni bucuroși
dacă ar căpăta și un post prin provin-
cie. Să vede că filologilor privați do-
cenți, și aspiranți la postul de secreta-
riat dela Asociațiune le este mai mult
de titlul și rang, decât de altă ispravă,
până stringându-i curelele și tământii
de grandomanie, încep să veneze după
plată fixă. Deducem că pe la universi-
tăți nu se îmbulzesc paralele nici chiar
atâtea, cât se plătească »Pedelul«.

Regretăm, că foaia tinerilor noștri
din Pesta, »Lucașferul« își oferă co-
loanele ei, la acești »savanti« cari fără
să fi prestat ceva până acum, se com-
plac a ataca pe un bărbat de calibru
lui Diaconovici. »Lucașferul« face ast-
fel un rău serviciu societății și depă-
șește chemarea lui, care ar trebui să

A N U N Ţ

Aduc la cunoştinţa onoratului public din Orăştie şi jur, că

Sâmbătă în 1 Octomvrie n. a. o.
am redeschis

Băile de vane şi aburi

din Orăştie str. Faurilor nr. 8.

Din nou arangiate după regulile igienice, cu gust şi deplină curăţenie, serviciul prompt.

Scalde de aburi, pentru domni se pot lua: Mercuria şi Sâmbăta d. a. dela

2—8 ore. Dumineca a. m. dela 8—11 ore, d. a. dela 2—6 numai cu 50 fil

Scalde de aburi, pentru dame se pot lua: Marţi şi Joi d. a. dela 2—8 ore.

Scalde de vane se pot lua în toată ziua dela 6 ore a. m. până la 8 ore seara.

PREŢURILE DE SCALDĂ:

1 scaldă de aburi 1 cor., pentru şcolari 80 fil., 1 scaldă de vană 80 fil., 12 scalde de aburi în abonament 10 cor. 12 scalde de vane în abonament 8 cor.

Rugându-mă pentru frecuentare cât de deasă, semnez, cu distinsă stimă

(247) 4—6 **S. BIRTLER.**

„DACIA”

INSTITUT DE CREDIT ŞI ECONOMII, SOCIETATE PE ACŢII ÎN ORĂŞTIE

P. I.

Avem onoare a vă aduce la cunoştinţă, că am transformat izvorul şi am aplicat un expert la manipulare, prin ce apa noastră s'a îmbunătăţit şi este cu mult mai plăcută ca până acum. La dorinţa vechilor muşterii şi consumenţi i-am redat numele vechiu de:

Apă minerală din Şoimuşul-Murêşan.

ANALISA CHEMICĂ

	în 1000 grame apă
Calcium hydrocarbonat	1.0542
Magnesium hydrocarbonat	0.3497
Calcium sulfat	0.2316
Natrium hydrocarbonat	0.1705
Ferum hydrocarbonat	0.0390
Kalium chlorid	0.0520
Mangan hydrocarbonat	0.0154
Kalium hydrocarbonat	0.0094
Lithium hydrocarbonat	0.0019
Silicium dioxid	0.0096
Suma substanţelor solide	1.9333 grame apă
Acid carbonic liber	2.3953
Volumul acidului carbonic liber	1214.6 c. c.

Precum dovedeşte aceasta analiza „Izvorul din Şoimuşul-Murêşan“ (apă acră de Pauliș) e a se număra în grupa acelor ape acre pământoase, cari conţin fer. După caracterul seu chemic, format din cantitatea şi proporţia părţilor sale constitutive, izvorul acesta face parte din grupa apelor mai renumite. Are un prea plăcut gust şi fiindcă conţine deosebit mult acid carbonic — în privinţa căruia „Izvorul“ ocupă un loc între apele acre mai de frunte — prin limpezimea sa e o excelentă apă de beut. Pentru locuitorii părţilor lipsite de darul unei ape sănătoase: apa „Izvorului“ e de nepreţuit. Din compoziţia potrivită a apei se poate deduce, că şi pentru praxa medicală va fi un factor important.

Conform actului alăturat, apa trimisă spre analizare s'a scos şi sigilat în faţa antistiei comunale.

Budapesta, la 3 Martie 1903.

Dr. Hankó Vilmos m. p.,

(L. S.)

profesor de chemie la şcoala reală superioară de stat a cercului II-lea din B.-Pesta, membru al academiei maghiare de ştiinţe.

Institutul nostru a îngrijit, ca aceasta apă distinsă şi răcoritoare, care beută curată, cu vin ori sirup este tot asemenea de excelentă să fie pusă la dispoziţia onoratului public şi anume cu un preţ foarte ieftin:

- a) 1 ladă cu 25 sticle de 1 ltr. franco gara Deva Cor. 6.25
b) 1 „ „ 50 „ „ 1 „ „ „ „ 14.50
c) 1 ladă cu 25 sticle de 1/2 ltr. franco gara Deva Cor. 5.50
d) 1 „ „ 50 „ „ 1/2 „ „ „ „ 13.—

trimiterea ambalajului (ladă, sticlă şi tioc franco gara Deva) se restituie

ad: a) Cor. 4.50 || ad: c) Cor. 4.—
b) „ 11.— || ad: d) „ 10.—

Comandele, plăţile şi reclamele se fac la adresa:

„Intreprinderea de apă minerală M.-Şoimuş“ în Deva

Până acum am introdus apa în următoarele localităţi şi am instituit depozite, şi anume în

- 1) Deva, la întreprindere însaşi;
- 2) Orăştie, « Gustav Zobel;
- 3) Sas-Sebeş, « George Pop;
- 4) Alba-Iulia, « Salamon Löwi;
- 5) Abrud, « Absolon Faur;
- 6) Cluj, « Haraszthy Jenő;
- 7) Caransebeş « „Severineana“, inst. comercial;
- 8) Gross « Maxim Pop;
- 9) Lipova « Grossman Miksa;
- 10) Arad « Hartmann Samu

Stăruinţa noastră este în troduce aceasta apă

în ţeara întregă în cel mai scurt timp.

Ca întreprindere atât de folositoare, apelăm la binevoitorul sprijin obştesc, rugându-vă a ne onora cu comande cât de multe.

Orăştie, Septemvrie 1904.

„Dacia,”

institut de credit şi economii soc. pe acţii.

„THE STANDARD”

fondată în anul 1825.

Efectueşte

Asigurări de viaţă pe lângă condiţiuni foarte favorabile.

Incasso anual Coroane: 32.000.000— Dividende solvite Cor.: 170.000.000—
Avere proprie: 260.000.000— Despăgubiri de viaţă 520.000.000—

Agentura generală pentru Transilvania: Cluj, Strada Ferencz József Nr. 17.
Filială pentru Ungaria:
Budapesta, Strada Kossuth-Lajos Nr. 4 în palatul Standard (Casa proprie).
Centrala generală: Edimburg (Anglia).

„DACIA”

institut de credit şi economii, societate pe acţii.

Reşedinţa societăţii: Orăştie (Szászváros, Broos).

Birourile societăţii se află în casele proprii:
(Strada Berăriei nr. 12).

Capital social 100.000 cor.

Operaţiunile societăţii sunt:

A) primeşte depuneri spre fructificare.

a) depuneri fără anunţ până la 100 cor. 5 1/2 %.

b) depuneri mai însemnate cu anunţ de un an cu 6 %.

c) depuneri făcute de biserici, şcoale, corporaţiuni culturale ori cu scop de binefacere cu 6 %.

Contribuţia erarială pentru sumele depuse se plăteşte prin institut.

Regulamentul special pentru depuneri se cuprinde în libelul de depuneri.

Depuneri, ridicări şi anunţări se pot face şi prin postă şi se rezolvă fără întârziere.

B) Acoardă credite personale pe lângă cambii.

C) Acoardă împrumuturi pe efecte.

D) Acoardă împrumuturi pe lângă siguranţă ipototecară.

E) Institue ramul de amanetare pe aurituri, argintării, pe lângă dispoziţiile legale existente, procurându-şi concesiunea forului competent.

F) Cumpără şi vinde efecte publice, pe cari în cas de lipsă le poate lombarda.

G) Cumpără şi vinde realităţi.

H) Cumpără şi vinde ori-ce lucruri mobile.

I) Tot felul de întreprinderi comerciale şi economice, în societate cu alţii ori singură.

K) Finanţează patente.

L) Arăndează şi exarăndează realităţi şi alte drepturi şi întreprinderi de tot soiul.

Direcţiunea.

„Minerva” inst. tipogr., societate pe acţii

în Orăştie Szászváros.

Există deja de 15 ani şi este pro-
văzută cu tot felul de material
necesar, ca ori-care altă tipografie.

Institutul Tipografie

„Minerva”

pe lângă că efectueşte ori-ce co-
mande repede şi cu preţuri mode-
rate, se îngrijeşte totodată ca toate
acelea să fie estetic lucrate şi
fără erori.

Până de present se bucură de spriginul celor mai îndepărtate oraşe. Dovadă aceasta despre promptitudinea şi acurateţea cu care efectueşte ori-ce lucrare.

Ca prima tipografie românească în acest mare comitat, se roagă de binevoitorul sprigin al celorlalte institute rom., precum şi al privaţilor.

- Opuri
- Bilete de log.
- Broşuri
- Circulare
- Bil. de vizită
- Invitări
- Bilanţuri
- Acţii
- Cap. de epist.
- Placate
- Ord. de dans
- Adrese
- Compturi
- Note
- Preţ Curent.
- Anunţuri
- Registre
- Imprimate
- Couverte
- Bilete de cun.
- Etc. etc. etc.